

Antrenör Adaylarının Liderlik Yönelimi ve Boş Zaman Profilleri

Sercan KENDİRLİ¹, Yekta Göksel OĞUR², Süleyman SOYSAL³, Berkan BOZDAĞ⁴

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, <https://orcid.org/0000-0003-3899-9473>, sercankendirli@hotmail.com

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, <https://orcid.org/0000-0003-0802-6769>, yektagokselogur@gmail.com

³Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, <https://orcid.org/0000-0001-6517-8246>, suleymansoyosal6610@gmail.com

⁴Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, <https://orcid.org/0000-0003-3657-4359>, brknbozdog@gmail.com

To cite this article/ Atf için:

Kendirli, S., Oğur, Y. G., Soysal, S., ve Bozdağ, B. (2022). Antrenör adaylarının liderlik yönelimi ve boş zaman profilleri. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 170-180.

Özet

Araştırma antrenörlerin liderlik yönelimleri ve boş zaman profillerinin incelendiği derleme çalışmasıdır. Liderlik gruptaki bireyleri ortak hedeflere yöneltilip onları etkilediği bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Oldukça fazla tanımı bulunan liderlik kişilerin hedefler doğrultusunda bir bütün olarak bir hedefe yönlendirilmesidir. Spor kulüplerinde başarı, devamlılık ve üstün performansa bağlı olmaktadır. Bu başarının ve üstün performansın mimarı ise takımın geleceğini planlayan, bu plana ulaşmaya çalışırken kendi teknik ve yöntemlerini kullanan, sporcularıyla devamlı birlikte olarak onların ihtiyaçlarını karşılayan antrenörlerdir. Antrenör bir lider olarak, sporcularının sorumluluk üstlenmelerine ve başarı hissiyatı yaşamalarına yardımcı olur. Antrenörlerden, literatürden anlaşılacağı üzere birtakım özelliklere sahip olmaları ve bazı rolleri üstlenmeleri beklenebilir. Bu rollerin yerine getirilmesinde liderlik oldukça önemli görülmektedir. Liderlik vasıflarını kendinde bulandıran antrenörlerin kendilerini daha fazla geliştirebilmek için içinde bulunduğu iş yoğunluğundan sıyrılıp mental ve kişisel anlamda rahatlayabileceği boş zamanlarının olması oldukça önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Liderlik, Liderlik yönelimi, Boş zaman

Leadership Orientation and Leisure Profiles of Trainer Candidates

Abstract

The research is a compilation study examining the leadership orientations and leisure profiles of coaches. Leadership emerges as a process that directs the individuals in the group towards common goals and influences them. Leadership, which has many definitions, is directing people to a goal as a whole in line with goals. Success in sports clubs depends on continuity and superior performance. The architect of this success and superior performance is the coaches who plan the future of the team, use their own techniques and methods while trying to reach this plan, and meet the needs of their athletes in constant cooperation. As a coach, he helps his athletes take responsibility and experience a sense of accomplishment. As can be understood from the literature, coaches can be expected to have certain characteristics and to take on certain roles. Leadership is considered very important in fulfilling these roles. It is very important for coaches who have leadership qualities to have free time to get rid of their workload and relax mentally and personally in order to improve themselves more.

Keywords: Leadership, Leadership orientation, Leisure

GİRİŞ

Liderlerin etkili bir liderlik yapabilmeleri için kullandıkları çeşitli yöntemler liderlik yönelimlerini oluşturur. Liderlik yönelimleri duruma uygun bir şekilde kullanıldıklarında verim olarak olumlu değişimlere sebep olacaktır. Bolman ve Deal (1991) liderliği anlamak amacıyla dört çerçeve modelini geliştirmiştir. Bunlar; yapısal, insan kaynağı, politik ve semboliktir (Bolman ve Deal, 1991).

Liderlik, liderin gruptaki bireyleri ortak hedefe yönelterek bu bireyleri etkilediği bir süreçtir. Liderlik oldukça fazla tanımı bulunan bir terim olmaktadır (Northouse, 2016). Diker'e (2017) göre kişilerin hedef doğrultusunda bir bütün oluşturması ve bu amaca yönelmesidir. Lider ise insanlara bir hedef veren ve bu hedefe yönelten, kişisel özellikleriyle kendini öne atabilen, liderlik ettiği insanları verimli kullanan, ileriye dönük yaratıcı stratejiler oluşturabilen kişilerdir (Özçetin, 2013). Antrenörler, çalıştırdıkları sporcuları sadece fiziksel olarak hazırlayan kişiler değil aynı zamanda psikolojik olarak da destekleyen kişilerdir (Onağ, Güzel ve Özbey, 2013). Bu doğrultuda antrenörlerin liderlik eğilimleri önemli olarak görülüp bu çalışmada bu konuya yoğunlaşılacaktır.

Liderin Özellikleri

Liderin sahip olması gereken birtakım özelliklere bakıldığında Gürsoy (2005) liderin özelliklerini; kendini takip eden insanların gelişimlerine katkı vermesi, hizmete yönelik olması, çeşitli sosyal yeteneklerini kullanarak farklılıkları verimli yönetebilmesi ve danışmanlık yapabilmesi olarak bahsetmiştir. Bensiz (2016) ise liderlik özelliklerini, hitap gücü yüksek olmalı, kişilere eşit yaklaşabilmeli empati yapabilmeli, vizyon ve misyonlu olmalı, karşısındakini dinlemeli, zamanı yönetebilmeli, güvenilir olmalı, değişime ayak uydurabilmeli ve buna açık olmalı şeklinde sıralamıştır.

Liderlik Yaklaşımları

Liderlik konusu hakkında oldukça fazla sayıda araştırma mevcuttur ve bunlar ile konu anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu durumun sonucunda çeşitli liderlik yaklaşımları ortaya konmuştur. Bu yaklaşımlar liderliğe yönelik çeşitli bakış açıları ile yapılan eleştiriler sonucu oluşmuştur (Fındıkçı, 2009).

- 1- **Özellikler Yaklaşımı:** Liderlik konusunda yapılan ilk yaklaşım araştırması olarak özellikler yaklaşımı, liderlik niteliklerinin doğuştan geldiğini savunur. Thomas Carlyle tarafından ortaya konulan büyük adamlar teorisi bu yaklaşımın temelini oluşturmuştur (Arslan, 2019).
- 2- **Davranışsal Yaklaşım:** Özellikler yaklaşımından sonra liderin sergilediği davranışlar üzerine araştırmalar başlamıştır. Araştırmacılar liderler ne yapar sorusuna cevap arayarak çalışmalarını sürdürmüştür. Bu yaklaşım herkesin lider olabileceğini yani özellikler yaklaşımının aksine liderin doğuştan liderlik özelliklerine sahip olmadığını sonradan öğrenilebilir olduğunu savunur (Weinberg ve Gould, 2015). Davranışçı araştırmacılara göre lider, grubundaki bireylere destek olan ve onların değerlerine saygı duyan davranışlar göstermelidir (Zel, 2001).

- 3- Durumsallık Yaklaşımı: Liderlik konusunda yapılan araştırmalar, etkili liderlik için kişisel özellikler ve önceden belirlenmiş kalıp davranışların yetersiz olduğunu göstermiştir (Güdek, 2016). Durumsallık yaklaşımı kendini 1970-1980 yılları arasında göstermiş ve liderlik sürecini açıklamaya çalışmıştır (Gövez, 2013). Durumsallık yaklaşımı evrensel nitelikte bir liderlik anlayışının olamayacağı ve lider etkinliğinin duruma uygun davranışlar sergilemesiyle kazanılacağını savunur (Aslan, 2013).

Liderlik Tarzları

Liderlik tarzları, grup üyelerinin performansı üzerindeki etkileri nedeniyle örgütün başarısını etkileyen önemli bir etkidir (Aunga ve Masare, 2017). Çeşitli liderlik tarzları mevcuttur bunlardan bazıları şunlardır;

- 1- Karizmatik Liderlik: Bu tarz Weber tarafından ortaya atılmış ve 1980'li yılların ortalarına kadar dönüşümsel liderlik etiketi altında ortaya çıkmıştır (Byrman, 1992). Bu liderler kendilerini, kendi yetenekleri ve kişilikleri gereği örgütün üyelerini etkileyen ve onların ihtiyaçlarına duyarlı, onlara vizyon yaratan ve özgüveni yüksek kişiler olarak tanımlarlar (Aygün, 2016).
- 2- Dönüşümcü Liderlik: Bu liderlikte lider ve takipçilerinin etik, istek ve insani ilişkiler boyutunu en üst seviyeye çıkarmak önemlidir ve dönüşümcü liderlikte ilk olarak astların önemsenmesine daha sonra liderlerin, astlarının odağını amaca yönelik kullanmaları için motive etmeleri hedeflenmektedir (Kirel, 2001).
- 3- Etkileşimci Liderlik: Dönüşümsel liderliğin tersine bu liderlik tarzında liderler, ekonomik takas modeli öncülünde astlarının kısa vadede güvenlik ve fiziksel ihtiyaçlarına yönelmektedir. Bunun yanında etkileşimsel liderler öngörölü davranışlar değil tepkisel davranışlar gösterirler (Koh, Steers ve Terborg, 1995).
- 4- Vizyoner Liderlik: Bu tarz liderler iince bulunduğu grubun veya toplumun geleceğini planlayan kişiler olarak tanımlanırlar (Erçetin, 2000). Özden'e (1999) göre bu liderler kişilere yeni bakış açıları getiren, ileri görüşlü olan, gruptaki kişilerin potansiyellerini ortaya çıkaran ve geliştiren, insanları daha fazlasını yapabileceklerine motive eden liderler olarak ifade etmiştir.
- 5- Durumsal Liderlik: Buna göre lider değişen koşullara yönelik örgütü ve kendi davranışlarını yenileyebilmektedir. Bir işletmede kriz kendini gösterdiği andan sonra hemen örgüt yapısının bu yeni duruma göre tasarlanıp yeni düzene geçilmesi gerekmektedir (İbrahimöğlü, 2011).

Sporda Liderlik

Liderlik, gerçekteşebilecekler ile ilgili olarak kişilere bakış açısı ve yön vermeyi içerir. Etkili liderlik bazı gelenekler oluştırmada becerikli olmayı gerektirir. Etkili liderler takım kültürü yaratmada başarılıdırlar. Oluşturulan kültür, takımdaki sporcuların ve bu organizasyona katkıda bulunan herkesin isteklendirilmesini, ödüllendirilmesi, korunması ve bütünleştirilmesini kapsamaktadır (Konter, 1996).

Spor kulüplerinde başarı, devamlılık ve üstün performansa bağlı olmaktadır. Bu başarının ve üstün performansın mimarı ise takımın geleceğini planlayan, bu plana ulaşmaya çalışırken

kendi teknik ve yöntemlerini kullanan, sporcularıyla devamlı birlikle olarak onların ihtiyaçlarını karşılayan antrenörlerdir. Böylece antrenör, grubu etkileyen bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel olarak antrenör, liderlik yeteneklerine sahip kişi olarak kabul edilir (Ahola ve Hatfield, 1986).

Antrenör bir lider olarak, sporcularının sorumluluk üstlenmelerine ve başarı hissiyatı yaşamalarına yardımcı olur. Antrenörlük, kusursuz oyun planları bulmak ya da sporculara belirli teknik becerileri tamamen ezberletmek değildir. Antrenörlük, kişileri gerçekten önemsemek, onlara inanmak, yaklaşmak ve değer vermektir. Oldukça yüksek liderlik becerisine sahip olan antrenörler, takımlarına bir hedef verir ve bu hedefi gerçeğe dönüştürmek için bilgisi mevcuttur. Bir lider olarak antrenör her sporcusunun verimini maksimuma çıkarmaya ve takım içi koordinasyonu bu verimde kullanmaya çalışır (Çeyiz, 2007).

Spor alanında liderlik diğer yönetim alanlarına nazaran daha fazla önem arz etmektedir. Çünkü spor kulüplerinin yapısı diğer yapılardan farklıdır. Spor faaliyetlerinde lider, hedefe yönelik grubu etkilemekte oldukça etkin bir rol oynar. Lider ile sporcular uzun süreli ilişkiler içine girerler. Bu süreç zarfında lider ile sporcu başarıyı, hüznü, acıyı, sevinci birlikte yaşar. Bu durum grup içerisinde oldukça özel bir hava oluşturur (Koruç, 1995).

Sporda başarılı antrenörler, kendileri ve çevre arasındaki ilişkilerin sporcuları performans olarak pozitif yönden etkilediğini ifade ederler. Spor alanında liderlik, çeşitli kişisel ve teknik becerilerin ustalaşmasını gerektirmektedir. Takımda bulunan birçok farklı oyuncu mevcuttur. Bu kadar farklı oyuncuların davranışlarını etkilemek kolay değildir (Koç, 1994). Bir spor takımı lideri olarak antrenörün sahip olması gereken bazı rollerde şunlardır; eğitcilik, güdüleyicilik, destekleyicilik, planlamacılık, arkadaşlık-dostluk, halkla ilişkiler, danışmanlık, organizatörlük, bilgili olma ve paylaşma (Doğan, 2004).

Çalıştıkları insanlarla devamlı iletişim halinde bulunan antrenörlerde etkili iletişim becerilerinin olması, onları grubu karşısında daha güçlü bir lider konumuna getirmektedir (Mutlu vd., 2019). Özalp (2019) futbol antrenörlerinin, liderlik tarzlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirmiş olduğu yüksek lisans çalışmasında, sporda belli bir başarı düzeyine erişebilmek için sadece iyi sporcuların yeterli olmadığını, bu sporcuların yeteneklerine göre yönlendirebilecek, var olan özelliklerin ortaya çıkmasında yardımcı olabilecek liderlere gereksinim duyulduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda sporda liderlik alanında birçok araştırma yapılmış ve bu konuya ilgi duyulmuştur (Araç Ilgar, İnan ve Oğur, 2022; Mutlu vd., 2019; Bilir, Şahin ve Sangün, 2019; Körük 2003; Bozdağ ve Ergin, 2021)

Boş Zaman

Boş zaman Hibbins'e (1996) göre bir işin gerekli olması ve zorlayıcılığından kurtulma ve o işten özgürleşme olarak tanımlanmakla birlikte, özgürleşmeden denetime kadar süre gelen anlamlar içermektedir. Kısaca işin zorlayıcı etkilerinden sıyrılıp, gevşeme, rahatlama ve kendini salma durumları ile ilişkilendirilmektedir. Boş zaman genel anlamda çalışma ile ilişkili görülmuş ve işten arta kalan bağlayıcılık ve zorunluluktan uzak bir zaman dilimi olarak ifade edilmiştir. Bu zaman dilimi de kişinin kendi tasarrufunda olan bir zaman olarak tanımlanmaktadır (Parker, 1995). Boş zaman Kılbaş'a (2010) göre günlük ihtiyaçlar için

geçimini sağlamak üzere çalışılan işten geriye kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda boş zaman, bireyin kendini geliştirebileceği, hobilerini yapabileceği ve kendisini geliştirme imkânının olabileceği öznel bir zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (Düzdemir, 2019). Tezcan'a (1993) göre ise boş zaman insanın herhangi bir sorumluluğu olmadan etkinliklere katılma imkânının olduğu zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır. Boş zaman kavramı birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlarla aktarılmış olup genel olarak kişiler özgürce hareket ettiği, sorumluluk duygusunun olmadığı, yalnızca kişinin kendine özel olarak harcadığı zaman olarak karşımıza çıktığı söylenebilir.

Zamansal sıraya konulduğunda boş zaman anlayışı eski Yunanlılarda ortaya çıkmış, hayattaki eğlencelerin ve diğer olanakların tadını sevmişlerdir. O dönemdeki insanların boş zamana ihtiyacı olduğu ve bu zamanın da akılcı işler için kullanılması gerektiği kanısına varılmıştır (Cordes ve İbrahim, 1999). Çalışanlara boş zaman fikri 18. yüzyıl başlarına dayanmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte boş zaman çalışanların daha verimli çalışmalarını sağlamak ve onların bir araçtan daha fazlası olduğunun görülmesi amacıyla kullanılmıştır (Arslan, 1996).

Boş Zaman Temel Fonksiyonları

Karaküçük'e (2008) göre boş zamanın temel işlevleri dinlenme, eğlence ve gelişim olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Dinlenme işlevi iş sonrasında stres ve yorgunluğu atma, vücudun yıpranmasına karşılık onarma ve sinir faktörlerini azaltmaya yöneliktir. Modern çağla birlikte her geçen gün farklı yöntemleri olan boş zaman aktiviteleri bu durumu daha belirgin hale getirmiştir (Mutlu, 2008). Barkın'a (2016) göre insan yaşamakta olduğu zaman dilimi içinde ne kadar çok boş zaman faaliyetlerine katılırsa o kadar başarı sağlamış olur ve sosyal statüleri de o derecede yükseliş gösterir. Eğlence insani bir duygu olmakla birlikte boş zamanlarda bizi mutlu edecek süreçlere ihtiyaç olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Gelişim işlevine bakıldığında boş zamanlarda insanların birbirlerine bilgi aktarımı yapması kültürel gelişimi sağlamakta ve bunlar da bir plan dahilinde gönüllü olarak sosyo kültürel organizasyonlara dahil olmakla mümkün olmaktadır. Karaküçük ve Ekenci' ye (1995) göre boş zamanın etkili ve doğru kullanılması insanların eğlenmesine, dinlenmesine ve kişisel gelişimlerine yardımcı olmaktadır

Boş Zaman Katılımı

Boş zaman katılımı bireyleri pozitif yönde etkilemekte olup isteklendirme açısından gereksinimi olduğu duyguların karşılanmasında ve bir tatmin duygusu oluşturması açısından gereklilik haline gelmiştir. Bireyler boş zaman aktivitelerine yüksek katılım göstermekle birlikte olumlu algı oluşumu ve olumlu boş zaman tatmini oluşturabilmektedirler (Wu, 2010). Boş zaman katılımı bireylerin yaşam tarzını geliştirmek ile birlikte sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olmalarına olanak sağlamaktadır (Fine, 1996). Boş zaman katılımı ile bireylerin yaşam kalitesi arasındaki inceleme araştırmacılara konu olmuş ve Ngai 2005, Güven (2018), Silverstein ve Parker (2002) araştırmalarında boş zaman aktivitelerinin yaşam kalitesini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Boş zaman katılımı ve boş zaman tatmini arasındaki ilişkiler de araştırmalara konu olmuş ve boş zaman aktivitelerinden alınan hazzın gelecekteki boş zaman katılımlarına olumlu yönde yansıdığı sonucu ortaya çıkmıştır (Kao, 1992; Ağduman, 2014; Eruzun, 2017). Boş zaman etkinliklerine katılım boş zaman tatminini etkilemekte ve

boş zaman tatmini de gelecekteki boş zaman katılım motivasyonunu tetiklemektedir (Kao, 1992).

Stres ve Boş Zaman Katılımı

İnsan yapısı içinde bulunduğu koşullar neticesinde sık sık stresle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumla karşılaşma sıklığı ve zamanı insanın stresle başa çıkabilme donanımını ve devamlı strese açık olması anlamına gelmektedir (Baltaş ve Baltaş, 1992). Boş zamana sahip olmak ve rahatça seçilmiş aktiviteler kişilerin hayatlarında var olan stres faktörlerinden tamamen ya da bir kısmının uzaklaştırılabilme fırsatı sunmaktadır ve yapılan çalışmalarda boş zaman faaliyetlerinin insan zihninin meşgul edip stres ortamından uzak tutmasını sağladığı yönündedir (Vapur ve Yavuz, 2021). Yapılan çalışmalar kişilerin boş zaman aktivitelerine katılmalarının hem fiziken hem de ruhen onları meşgul ettiğini böylelikle kişilerin yaşayabileceği stresi de ortamdan uzaklaştırdığını ortaya koymaktadır. Her kişiye uygun tedavi edici ilaç olmamakla birlikte her kişinin stresle baş edebilmek için kendine uygun boş zaman aktivitesi bulunmasının gerekliliği her geçen gün ortaya çıkmaktadır. Stres bireye baskı yapan herhangi bir duruma karşı bireyin verdiği tepki olarak tanımlanmaktadır (Göksu ve Kumcağız, 2020). Boş zamana katılım stresi önlemek için yararlanılan en önemli yöntemlerden biridir ve kişiler içsel bir motivasyonla boş zaman aktivitelerine katılım gösterdiklerinde kendilerini stresin olumsuz etkilerine karşı karşı korumuş olurlar (Coleman ve Isa-Ahoa, 1993).

Boş Zaman Tatmini

Mannel (1999) tatmini ihtiyaç temelli tatmin ve değer temelli tatmin olarak ayırmıştır. İhtiyaç temelli tatmin bireyin rekreasyon sırasında sahip olduğu ihtiyaçların tatmin edilmesi ile yakından ilgili olup, değer temelli tatmin ise beklenmeyen ihtiyaçların karşılanması ile ilgilidir. Boş zaman faaliyetinde insanların genel olarak mutlu olmaları ve bu faaliyetlerden olduğunca keyif almaları beklenmektedir. Bu süreçlerin değerlendirilmesi, planlamasının yapılması, sunumu, pazarı, yönetimi ve boş zaman katılımcılarının açısından değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu değerlendirme sonucunda katılımcı insanların boş zaman tatmini oluşması istenmektedir. Bu boş zamanlar kişilerin hayatlarında daha uyumlu olmaları, kişisel anlamda daha mutlu olmaları, bilişsel ve fiziksel olarak daha sağlam bireyler olmaları anlamında önemlidir ve bu etkinlikler kaliteli bir yaşam için gerekliliktir (Beard ve Ragheb, 1980). Boş zaman tatmini düşük olan bireylerin daha karamsar olduğu, aktivitelerle katılım, yaşam doyumu ve fiziksel sağlık durumlarının diğer bireylerden daha olumsuz olduğu görülmektedir (Francken ve Raaj, 1981). Boş zaman tatmininin yüksek olabilmesi Cordes'e (2013) göre bireyin kişisel gelişimine katkı sunması ve kişisel ihtiyaçlarının karşılanması ile orantılıdır.

Boş zaman tatmininin, psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik, estetik boyutları bulunmaktadır. Psikolojik boyut, boş zaman tatmininin bireye sağladığı psikolojik faydaları içermekte, eğitim boyutu, kendi yetenek ve becerilerini keşfetmesine ve yeni şeyler öğrenmesine olanak tanımasını, sosyal boyutu, bir grup içine girip yeni ilişkiler edinmesine, rahatlama boyutu, yoğun geçen bir dönemin ardından rahatlama, fizyolojik boyutu kişinin zinde kalabilmesini, estetik boyutu ise bireyin boş zaman aktivitesinin gerçekleştiği ortamın tasarımı ile ilgili olumlu hislerini ifade etmektedir.

Zganec, Merkas ve Sverko'ya (2011) göre boş zaman ihtiyacının giderilmesi kişiye yaşamsal olarak kalite katmaktadır ve kişiler katıldıkları boş zaman aktivitesi ile birlikte edindiği deneyimlerle çevreye bakış açısında farklılaşma, sosyal anlamda daha olumlu ilişkiler geliştirme ve olumsuz duyguların azalması gibi becerileri edindiklerini savunmuştur. Boş zaman tatmini farklı şekillerde tanımlanmasına karşılık genel olarak boş zaman katılımından kaynaklanan tatmin ve boş zaman deneyimiyle ilgili tatmin olarak ayrılmaktadır. Boş zaman katılımına yönelik tatminde temel olarak aktiviteden kaynaklı tatmin kastedilmekte ve boş zaman deneyiminde ise bireyin edindiği tecrübe ve algılar üzerinde durulmaktadır (Kao, 1992). Bireylerin katıldıkları boş zaman etkinliklerinden yeterli fayda sağlayıp sağlamadıkları ve beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı, boş zaman aktivitelerinin değerlendirirken daha mutlu ve tatminkâr olmalarını sağlayacak önlemlerin alınmasında ve etkinliklerin genişletilmesinde önemli bilgiler sağlanmaktadır (Karlı, Polat, Yılmaz ve Koçak, 2008).

SONUÇ

Belirli bir hedef doğrultusunda ilerleyen toplulukların yönlendirilmesi, başarıya yani hedefe ulaşmak için gerekli görüldüğünden dolayı liderlik kavramının oldukça önem arz ettiği açıktır. Etkili bir liderlik olmadan hedefe ulaşmada gerekli motivasyonu ve yönlendirmeyi bulmak zorlaşmakta ve bu zorluk spor alanında diğer alanlara nazaran daha fazla kendini hissettirebilmektedir. Spor, insanların bütünleştiği ve uzun süreler birlikte vakit geçirdiği ortamlar sağlayabilmektedir. Bu yüzden bu ortamda lider ihtiyacı daha fazla hissediliyor olabilir.

Antrenörlerden, literatürden anlaşılacağı üzere birtakım özelliklere sahip olmaları ve bazı rolleri üstlenmeleri beklenebilir. Bu rollerin yerine getirilmesinde liderlik oldukça önemli görülmektedir. Etkili bir şekilde takımına liderlik eden bir antrenör, planlarını gerçekleştirmekte daha başarılı olabilir. Uzun süreler sporcularıyla ve diğer takım üyeleriyle ilişkiler içine giren antrenör yönetim tarzını iyi belirlemeli ve sorumluluklarını yerine getirmede diğer kişilere örnek olabilmelidir. Böylece takımın bütünlüğü sağlanabilir ve amaç doğrultusunda ilerleme koordineli bir biçimde sürdürülebilir. Sonuç olarak, başarılı bir antrenörün liderlik yönelimleri önemli görülmekte ve bu bağlamda yapılacak çalışmaların literatüre katkı vereceği düşünülmektedir.

Kişilerin çeşitli anlarda ve farklı büyüklüklerde boş zamanları ortaya çıkmaktadır. Bu boş zamanlarında oldukları ortamdaki uzaklaşmak, dinlenmek, gezmek-görmek, heyecan yaşamak gibi çeşitli deneyimler yaşamak niyetiyle evde, açık havada, kapalı alanlarda ya da kırsal alanlarda faaliyetlere katılırlar (Karaküçük, 1995). Bu boş zamanları değerlendirmenin önemli bir yolu olan spor (Spracklen, 2013), antrenörlerin boş zamana bakış açılarını da önemli kılmaktadır. Boş zamanını etkin kullanan antrenörler, yetiştirdikleri ve eğitim verdikleri grupları da benzer şekilde yönlendiren kişiler olarak göze çarpmaktadır (Ayyıldız Durhan, 2020). Bu bağlamda antrenör adaylarının boş zaman profillerinin araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağduman, F. (2014). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman motivasyon ve tatminlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ahola, S. E., ve Hatfield, B. (1986). *Psychology of sports*. Iowa: Brown Publisher, 226-283.
- Araç Ilgar, E., İnan, M., ve Oğur, Y. G. (2022). Spor Yöneticiliği Öğrencilerinin Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi, *Sporda Güncel Araştırmalar*. (Haziran) içinde 13-30, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Arslan, D. (2019). *Etkileşimsel ve dönüşümcü liderliğin çalışanların iş tatmini ve örgütsel bağlılığı üzerindeki etkileri*. (Yüksek lisans tezi), Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, S. (1996). Yükseköğretim kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda kalan bayan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme sorunları üzerine bir araştırma, Ankara ili örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aslan, Ş. (2013). *Geçmişten günümüze liderlik kuramları sağlık yönetimi bakış açısıyla*. Eğitim Yayınevi.
- Aunga, D. A., ve Masare, O. (2017). Effect of leadership styles on teacher's performance in primary schools of Arusha District Tanzania. *International Journal of Educational Policy Research and Review*, 4(4), 42-52.
- Aygün, B. (2016). Karizmatik, hizmetkar ve süper liderlik. <https://bilalaygun.blogspot.com/2016/02/karizmatik-hizmetkar-ve-super-liderlik.html> adresinden 25.11.2022 tarihinde erişildi.
- Ayyıldız Durhan, T. (2020). Antrenör adaylarının boş zaman eğitimi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Baltas, A., ve Baltas, Z. (1999). *Stres ve basa çıkma yolları*. Remzi Kitapevi.
- Barkın, E. (2016). *Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel fiziksel aktivitelere katılım engellerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Beard, J. G., ve Ragheb, M. G. (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12(1), 20-33.
- Bensiz, A. (2016). *Amatör futbolcuların algılarına göre antrenörlerin liderlik özelliklerinin incelenmesi*, (Yüksek lisans tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Bilir, F. P., Şahin, N., ve Sangün, L. (2019). Antrenör yetiştirme kurslarına katılan bireylerin liderlik davranış algılarının incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 218-230.
- Bozdağ, B., ve Ergin, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinin sporda tercih ettikleri liderlik davranışlarına etkisi. *Eğitim ve Kültür*, 6(12), 60-87.
- Brajša-Žganec, A., Merkaš, M., ve Šverko, I. (2011). Quality of life and leisure activities: How do leisure activities contribute to subjective well-being?. *Social Indicators Research*, 102(1), 81-91.
- Bryman, A. (1992). Charisma and leadership in organizations.

- Coleman, D., ve Iso-Ahola, S. E. (1993). Leisure and health: The role of social support and self-determination. *Journal of Leisure Research*, 25(2), 111–128.
- Cordes, A. K. (2013). The nature of leisure, recreation, and play, applications in recreation & leisure for today and the future. Sagamore Publishing LLC.
- Cordes, K. A., ve Ibrahim, H. M. (1999). Applications in recreation and leisure: for today and the future (No. Ed. 2). McGraw-Hill Book Company Europe.
- Çeyiz, S. (2007). *Adana ilinde futbol antrenörlüğü yapan bireylerin liderlik tarzlarının belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Adana.
- Diker, O. (2017). *Örgütlerde kültür sarmalında liderlik turizm endüstrisinde bir araştırma*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, O. (2004). *Spor Psikolojisi*, s.113-114, Adana.
- Düzdemir, A. (2019). *Öğretmenlerin rekreatif etkinliklere katılımlarında serbest zaman katılım engelleri ve mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Ekenci, G., ve Karaküçük, S. (1995). Okulların boş zamanları değerlendirme rekreasyon eğitimindeki rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 128, 62-66.
- Erçetin, Ş. (2000). Lider sarmalında vizyon. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eruzun, C. (2017). *Kadınların spor etkinliklerine katılımlarının boş zaman tatmini ve yaşam kalitesine etkilerinin araştırılması: b-fit spor merkezleri üyeleri örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Fındıkçı, İ. (2009). *Hizmetkar Liderlik*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Fine, A. H. (1996). *Leisure, living, and quality of life*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Francken, D. A., ve Raaij, W. F. V. (1981). Satisfaction with leisure time activities. *Journal of Leisure Research*, 13, 337-353.
- Göksu, Ö., ve Kumcağız, H. (2020). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 464-479.
- Gövez, E. (2013). *Örgütsel sinizm ve Dönüştürücü/ Etkileşimci liderlik arasındaki ilişki-bir uygulama*, (Yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güdek, R. C. (2016). *Kadın girişimcilerin liderlik özelliklerinin incelenmesi: Ankara ili uygulaması*. (Yüksek lisans tezi), Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürsoy, A. (2005). *Liderlikte duygusal zeka türk silahlı kuvvetlerinde örnek bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Güven, Y. (2018). *Çalışanların rekreasyon etkinliklerine katılım sıklıklarının mutluluk ve yaşam kalitesi üzerine olan etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hibbins, R. (1996). Global leisure. *Social Alternatives*, 15(1), 22-25.

- İbrahimoglu, N. (2011). İşletmelerde liderlik ve kriz yönetimi ilişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(2), 749-759.
- Kao, C. H. (1992). *A model of leisure satisfaction*. (Unpublished doctoral dissertation), Indiana University Graduate Faculty, Indiana.
- Karaküçük, S. (1995), *Rekreasyon*, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara, 1995
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme* (6. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karlı, Ü., Polat, E., Yılmaz, B., ve Koçak, S. (2008). Serbest Zaman Tatmin Ölçeği'nin (SZTÖ-Uzun versiyon) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 80-91.
- Kılbaş, Ş. (2010). *Rekreasyon (Boş Zamanı Değerlendirme)*, Gazi Kitabevi, 4. Baskı, Ankara
- Kırel, Ç. (2001). Liderlik davranış biçimleri konusuna yeni bir yaklaşım: Karizmatik liderlikten dönüşümsel liderliğe. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2001, 44-46.
- Koç, Ş. (1994). *Spor Psikolojisine Giriş*, İzmir: Saray Kitapevleri.
- Koh, W. L., Steers, R. M., ve Terborg, J. R. (1995). The effects of transformational leadership on teacher attitudes and student performance in Singapore. *Journal of Organizational Behavior*, 16(4), 319-333.
- Konter E. (1996). *Bir Lider Olarak Antrenör*, 1. Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 26-36.
- Koruç, Z. (1995). Voleybolda antrenör özellikleri ve antrenör kişiliği. *Voleybol Dergisi*, Hacettepe Üni. Spor Bil. Ve Tek. Yüksekokulu, 5, 3-8.
- Körük, E. (2003). Amatör futbol antrenörlerinin liderlik davranış tipleri kullandıkları motivasyon tekniklerinin belirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3.
- Mannell, R. C. (1999). Leisure Experience and Satisfaction. In E. Jackson and T.L. Burton (Eds.). *Leisure Studies: Prospects for the Twenty-First Century*, Pennsylvania: Venture Publishing, 235-248. Akt: Jung, Guo-Ming (2007). "Structural Equation Modeling Between Leisure Involvement, Consumer Satisfaction, and Behavioral Loyalty in Fitness Centers in Taiwan". ProQuest Dissertations and Theses.
- Mutlu, İ. (2008). Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma (Kayseri ili örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Mutlu, T. O., Akoğlu, H. E., Şentürk, H. E., Ağılönü, A., ve Özbey, Ö. (2019). Antrenör Adaylarının İletişim ve Liderlik Becerilerinin İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 167-177.
- Ngai, V. T. (2005). Leisure satisfaction and quality of life in Macao, China. *Leisure Studies*, 24(2), 195-207.
- Northouse, P. G. (2016). *Leadership: Theory and practice* (7th. ed.), CA: Sage.
- Onağ, Z. G., Güzel, P., ve Özbey, S. (2013): Futbol antrenörlerinin görüşlerine göre, takım başarısını etkileyen faktörler: *Nitel bir araştırma*. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 125-145.

- Özalp, A. (2019). *Futbol antrenörlüğü yapan bireylerin liderlik tarzlarının belirlenmesi (Balıkesir il örneği)*. (Yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Özçetin, S. (2013). *Öğretmen liderliğinin okulun liderlik kapasitesinin gelişimine etkisi: bir durum çalışması*, (Yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Özdayı, N. (1993). Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş streslerinin karşılaştırılması.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm-Eğitimde Yeni Değerler*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Parker, S. (2021). *The sociology of leisure*. Routledge.
- Silverstein, M. ve Parker, M. G. (2002). Leisure activities and quality of life among the oldest old in Sweden. *Research on Aging*, 24(5), 528-547.
- Spracklen, K. (2013). *Leisure, sports and society*. New York: St. Martin Press.
- Tezcan, M. (1993). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Vapur., M., ve Yavuz., E. (2021). *Boş zaman katılımının yaşam kalitesine etkisi: boş zaman tatmini ve algılanan stresin aracılık rolü*. (Doktora Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Weinberg, R. S., ve Gould, D. (2015). *Spor ve egzersiz psikolojisinin temelleri* (M. Şahin ve Z. Koruç, Çev.). Nobel Akademik. ss.200-215.
- Wu, H. C. (2010). *The relationships among leisure participation, leisure satisfaction, and emotional intelligence among elementary school teachers in Northern Taiwan*. (Doctor of philosophy dissertation), The University of the Incarnate.
- Yerlisu, L. T., Ağyar, E., ve Bahadır, Z. (2012). Yaşam tatmini, serbest zaman motivasyonu, serbest zaman katılımı: beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerine bir inceleme (Kayseri ili örneği). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 53-59.
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.